

СЕКЦІЯ 2: КОНСТИТУЦІЙНО- ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА

Реформування конституційного законодавства з метою усунення впливу суб'єктів виборчого процесу на судову гілку влади

Залізнюк В.В., ад'юнкт НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор Федоренко В.Л.

Об'єктивність та незалежність судової гілки влади є важливою передумовою справедливого відправлення правосуддя, неупередженості та підкорення судів виключно закону, а також гарантією належного виконання суддями своїх конституційних функцій із захисту прав і свобод людини та громадянина.

На сьогоднішній день в Україні діє система при якій призначення, переведення, та звільнення суддів перебуває у повній залежності від суб'єктів виборчого процесу, за результатами якого вони стали представниками, і уособленням влади.

Так, відповідно до статті 128 Конституції України (у всіх редакціях) перше призначення на посаду професійного судді строком на п'ять років здійснюється Президентом України. Всі інші судді, крім суддів Конституційного Суду України, обираються Верховною Радою України безстроково, в порядку, встановленому законом.

Відтак, перше призначення здійснюється Президентом на п'ять років, а потім Верховною Радою України – безстроково. І перший і другий суб'єкти владних повноважень, що набули влади у наслідок їх успіху, як суб'єктів виборчого процесу. І перший і другий суб'єкт нерозривно пов'язані з політикою і, безумовно, не дивлячись на їх державницьку природу, є політичними та політизованими.

При цьому, згідно Основного Закону України незалежність і недоторканність суддів гарантуються Конституцією і законами України вплив на суддів у будь-який спосіб забороняється.

Такі конституційні гарантії цілком логічні і з точки зору принципів правової держави і з огляду на Європейські стандарти правової політики в тому числі і в частині здійснення правосуддя.

Разом з цим, наведені вище конституційні норми, якщо і не входять у пряму колізію то, принаймні, не є взаємно кореспондуючими. Адже, чи можна стверджувати про незалежність судді, якщо його доля та право на працю залежить від політичних гравців у системі державної влади. І якщо при першому призначенні Президент приймає рішення на підставі попередньо проведених перевірок та документів, що готуються та погоджуються (візуються) не політичними суб'єктами то під час вирішення питання про обрання судді безстроково – в основу рішення може бути покладено виключно політичну чи особистісну мотивацію.

Подібний підхід, на моє переконання не узгоджується з євроінтеграційними прагненнями нашої держави. Саме тому, вважаю, що забезпечення справжніх дієвих гарантій незалежності суддів є ключовим питанням конституційної реформи правосуддя і їх існування необхідно

забезпечити як при призначенні та звільненні судді з посади, так і у ході здійснення ним своєї діяльності.

Значимість та потреба надійного законодавчого захисту незалежності суддів потребує закріплення на конституційному рівні ефективних гарантій її забезпечення, які відповідатимуть європейським та міжнародним стандартам.

Переконаний, що у загальному процесі реформування законодавства України в умовах євроінтеграції питання конституційної реформи в частині забезпечення незалежності суддів має стати пріоритетним. Адже, рішення щодо правозастосування тієї чи іншої норми закону, навіть реформованого під європейські стандарти, приймається саме судом.

З огляду викладене цілком логічним виглядає внесення таких змін до Конституції України:

1) скасувати п'ятирічний строк призначення на посаду судді вперше.

Пропонована зміна узгоджується і євроінтеграційним рухом України, оскільки базується на рекомендаціях Венеціанської Комісії, викладених, зокрема, у пункті 39 Висновку CDL-AD (2010)003 від 16 березня 2010 року. Зокрема, у пункті 78 Висновку CDL-AD (2011)033 існування тимчасово призначених суддів визначено як одну із фундаментальних проблем, які існують в Україні у системі призначення та звільнення суддів з посад.

2) закріпити право на призначення суддів відразу безстроково за Президентом України безстроково. При цьому важливо, обмежити Главу держави правом приймати рішення щодо призначення особи на посаду судді виключно на підставі та згідно з поданням Вищої ради юстиції. Таким чином, участь Президента України зведеться до суто церемоніальної функції і залежатиме від змісту волевиявлення Вищої ради юстиції. Той же підхід варто застосувати і до вирішення питання про переведення суддів, де рішення Президента України залежатиме від змісту подання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та згоди судді на переведення.

Такі новели будуть узгоджуватись з пунктом 14 Доповіді, присвяченій призначенню суддів CDL-AD (2007)028 від 22 червня 2007 року, де Венеціанська Комісія відзначила, що якщо Президент має діяти лише в межах подання незалежної ради суддів, призначення суддів Президентом країни не видається процедурою, що може створити проблеми.

3) як логічне продовження попередньої пропозиції варто змінити і сам принцип формування Вищої ради юстиції. Працюючи над зазначеним питанням варто знову ж таки враховувати європейські стандарти незалежності суддів, а також висновки Венеціанської Комісії.

Зокрема, відповідно до Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № 94 (12) «Незалежність, дієвість та роль суддів» орган, який є уповноваженим приймати рішення щодо обрання та кар'єри суддів, повинен бути незалежним від уряду та адміністративних органів.

У пункті 46 Рекомендації CM/Rec (2010)12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки прямо зазначено, що орган влади, який приймає рішення щодо добору та підвищення суддів по службі, повинен бути незалежним від виконавчої та законодавчої влади. Для гарантування незалежності такого

органу щонайменше половину його членів мають становити судді, обрані самими суддями.

Європейська хартія про закон «Про статус суддів» (пункт 1.3) також визначає, що щодо кожного рішення стосовно відбору та призначення судді на посаду, підвищення по службі або припинення його повноважень законом має бути передбачено втручання органу, незалежного від виконавчої та законодавчої влади, у складі якого щонайменше половина членів – судді, обрані їх колегами, і в якому було б гарантоване якнайширше представництво суддівського корпусу.

Відтак, доцільно змінити повноваження та склад Вищої ради юстиції, закріпивши, що 12 із 20 членів становитимуть судді, призначені з'їздом суддів України. З'їзд адвокатів України та з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ призначатиме по два члени Вищої ради юстиції. За посадою до складу Вищої ради юстиції входитимуть Голова Конституційного Суду України, Голова Верховного Суду України, Голова Ради суддів України та Генеральний прокурор України. При цьому передбачається, що Генеральний прокурор України не бере участі в голосуванні при прийнятті Вищою радою юстиції рішень стосовно суддів. Крім того, змінами до статті 131 пропонується закріпити вимогу до складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, де більшість мають складати судді, обрані з'їздом суддів України.

Реформування національного конституційного законодавства в описаних напрямках, на мою думку, суттєво посилить гарантії незалежності суддів, зменшить можливість втручання у судову систему інших гілок влади і, відповідно, стане суттєвим кроком на євроінтеграційному шляху України.

Термінологічна дискусія: принцип або метод автономного тлумачення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод

Матвєєва С.П., здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПІ НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, професор *Гопанчук В.С.*

На сьогодні продовжується термінологічна дискусія щодо віднесення принципу автономності тлумачення до власне групи принципів тлумачення правових норм, або до групи методів тлумачення.

Частина науковців у своїх працях послідовно дотримуються дефініції «принцип автономності» (Алісієвич К.С., Федик Є.С.), інші – «метод автономності» (Мармазов В.Є.).

Для характеристики та вивчення концепції автономності трактування необхідно чітко визначити дефініційну приналежність та включити автономність або в систему принципів, або характеризувати її як елемент методології дослідження.

Визначення методології та методики дослідження є основою розуміння будь-якої сфери наукової чи практичної діяльності. При цьому, перед тим як приступити до розгляду даного питання, варто звернути увагу на типові помилки, які зазвичай допускають у зазначених дефініціях, а саме:

- 1) ототожнювання понять «методологія» та «методика»;